

Ramon Agirre

«Guk ere gure errelatoa fikzioaren bidez agertzen hasi behar genuke»

Georg Steiner-entzat “irakurtzea arriskatzea da, garena eta duguna babesik gabe uztea”. “Irakurtzen duzularik irakurri egiten zara” idatzi zuen Sarrionaindiak. Aktore bati so, gure burua antzezten ote dugu, garena eta duguna babesik gabe utziz?

SUSTRAI COLINA

Argazkiak: Dani Blanco

Zergatik eman ezezkoa elkarrizketa proposamen bati?

Elkarrizketa bat *streaptease* bat da, eta *streaptease*-a arte zaila izateaz gain, biluztean erakustera zoazenak merezi duen eta sasoian zauden uste osoa behar duzu. Elkarrizketa gehiegi eman ditut, eman ditudanen laurdenak eman banitu denontzat hobe. Beti gauza bera esateak jendea aspertuko duen errezeloz bizi naiz eta jendeari kontu jakinak irakurrarazteak izutzen nau. Aktoreei elkarrizketa asko egiten zaie, eta gure ofizioa interesgarria izan litekeen arren, aktore batek ez du zertan pertsona jantzia edo iritzi-emaile aparta izan. Zergatik elkarrizketatzen dira hainbeste aktoreak eta hain gutxi medikuak edo harakinak? Ez al da interesgarriagoa “zein da irakurri duzun azken liburua?” galdera topikoa gure harakinari egitea? Gainera jendeak oso apainduta ikusten gaitu beti, egoki makilatuta eta ondo orraztuta —edo pelukinarekin—, beste batek idatzitako eta buruz ikasitako hitzak ahoan. Horrek areagotu egiten du biluztuta koan maila ez emateko arriskua. “Ez diat mailarik emango!” edo “jendeak uste duena baino tontoagoa nauk!” bezalakoez ikara dakarte. Zeresana duen eta esateko lotsarik ez duen jende asko ezagutzen dut nik, eta betiko *batailidak* kontatu edo ezer berririk ez ekartzekotan hobe lekua beste norbaiti uztea. Ez dauzkagu hainbeste aldizkari, talaia eta erakusleiho, grabagailua edonoren aurrean jartzeko.

Alta, politikoki inplikatzeko orduan ez zara ezkutatzen denetakoa.

Behin *streaptease*-a egiten hasita ez da samurra neurria hartzea eta gerta liteke gehiegi biluztea. Segur aski jende batek gehiago ikusi nau pankarta baten atzean edo prentsaurreko bateko manifestua irakurtzen aktore lanetan baino. Ipuineko otsoak bezala, aspaldi erakutsi nituen hatzaparrak, eta nahita ere, orain beranduegi litzateke ezkutatzen hasteko. Horretan, ez dut sekula espekulatu. Badakit aktore batentzat ez dela inteligenteena bere pentsamoldearen kolorea nabarmentzea, baina era berean, pentsatzen duzuna esan eta agertuta hartzen duzun lasaitasunak ez dauka preziorik. Askoz nekezagoa litzaidake “orain

Nortasun agiria

Donostian sortu zen 1954an. Arkitektura ikasi zuen Valladoliden eta Arte Dramatikoa Antzerti eskolan. 1982tik da aktore profesionala, eta antzerkian, zineman zein telebistan egin dituen lanen zerrenda luzeak euskal aktore ezagunenetakoa bihurtu du. Gaur egun, antzerkian *Xen-timorik gabe* obrarekin dabil herriz herri, Ernestoren papera antzezten du *Goenkalen*, eta estreinatzeke dagoen Michael Haneke ospe-tsua zuzendutako *Amour* pelikulan parte hartu berri du.

agertuko nauk, orain ez” kalkulatzen ibiltzea. Horrek, segur aski, ate batzuk itxi eta beste zenbait irekiko zizkidan, baina nik ez dakit bestela jokatzeko. Nire pentsamoldea edo jokaera gustuko ez duenak ez nazala kontratatu, nik ere nahiago dut beste batekin lan egin.

Euskal Herriko zinemari Berlinaleko ateak irekitzen zaizkionean, *Mugaritz* BSO filma eta sukaldari tropa bidaltzen ditugu enbaxadore. Herri honek ez daki bestela lan egiten?

Denok aldarrikatzen dugu mundura atera behar garela, garena erakutsi behar dugula gure txoko txikian lizuntzen gelditu gabe, baina bidaiatzeko ordua heltzen denean diziiplina mutuak, hitzik gabekoak, sartzen ditugu hegazkinean. Izugarri poztzen naiz nire lagun sukaldari, dantzari eta txalapartariengatik, baina noiz asmatu behar dugu gure antzerki eta zinema mundura ateratzeko modua? Hori asmatu ezean, zailtasunei iskin egiten ari gara, aukerak galtzen. Gure kultura munduratu behar dugula garbi badaukagu, nola utziko dugu euskara, gure kulturaren erdi-erdian dagoen harribitxia, etxean ahaztuta? Aurtengo Berlinaleko sekulako aukera genuen munduko edozein herriren aurrean gure arrastoa agertzeko, eta sukaldaritzari buruzko lan batekin aurkeztu gara! Zergatik ez dute eraman *Urte Berri on, amona!*, *Bertsolari* edo *Bi anai* euskal zinemaren azken uztako erakusgarritzat? Alferrik galdutako aukera izan da, bat gehiago. Noiz arte jarraituko dugu errazkeria horretan, enbarazurik egiten ez duena erakusten eta etxeko lanak egin gabe? Erabili dezagun irudimena. Badira formulak. Guk, Miarritzeko Théâtre de Chimères eta Donostiako Pok taldeekin Bertold Brecht-en *Kaukasiar kreaazko borobila* eman genuen euskaraz Frantziako zen-

“Gure kultura munduratu behar dugula garbi badaukagu, nola utziko dugu euskara, gure kulturaren erdi-erdian dagoen harribitxia, etxean ahaztuta?”

“Beste bide, formatu eta euskarri batzuk atzeman beharko ditugu guk nahi ditugun istorioak kontatu eta nahi ditugun proiektuak aurrera ateratzeko”

bait hiritan: Narbonne, Tarbesen, Nînesen, Bordelen... Ikusleek testuaren esaldirik garrantzitsuenak soilik irakur zitzaketan itzulita pantaila handi batean. Akzio handiko lana zen, musikak indar handia zeukan, eta ikusleek primeran jarraitzen zuten istorioa. Gutxitan jaso dugu horrelako txalo zaparradarik.

Mundura atera gabe Euskal Herrian bertan aritzeko ere balio dezake formula horrek. Noiz arte segituko dugu obra beraren euskarazko eta erdarazko bertsioak egiten?

Handia eta txikia eskutik helduta doazenean badakigu nor irteten den galtzaile. Orain arte, ahalik eta gehien mugitzeko eta merkatuaren lau haizetara iristearren, bi bertsioen formula gailendu da. Ez dakit ordea zenbateraino betetzen den helburua. Bi bertsioak eskainita ikusle euskaldun batzuk gaztelarazkoa ikustera joango dira, obra hobeto ulertuko dutelakoan. Baina begira, iazko antzezlanik arrakastatsuen *Errantsak* izan zen. Bertsio bakarra, ondo egina, indartsua, Gasteizen edo Baionan emateko modukoa, eta baita kanpora eramateko gisakoa ere. Nik, azkenaldian, hala suertatu zaidalako, euskara hutsean egin dut lan, eta niretzat horixe da gozatzeko modua. Nork bere aukera egin dezala, baina gaztelarazko bertsioa egitekoan, aurrena euskarazkoari bere bidea egiten utzi behar zaio, *Wilt* obrarekin egin den bezala. Euskal antzerkiaren egoera euskararen egoera sozialarekin lotua dago eta tratatu berezia behar du, aparteko laguntza: programazioan, sarreraren prezioetan... Nik uste EHAZE-k, Euskal Herriko Antzerkizale Elkartek, lan handia egin dezakeela antzerkiak merezi duen lekua izan dezan. Urtebete pasatxo da sortu zela eta derrigorrezko erreferentzia bihurtzen ari da. Badago zer jorratu eta

Dive Tarpoen urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala
48992 GETXO (Bizkaia)
Tel / Faxe: 94 4912577
divetarpoen@euskalnet.net
www.divetarpoen.com

non eragin. Lana txukun eginez gero emaitzak ikusgarriak izan daitezke. Auzoan daukagu oso baliagarria zaigun bertsolarien eredua.

Auzoa asaldatzeko gisako eredua proposatu zuen Jesus Eigurenek, euskaraz kalitatez lan egiteko, EITB-k gaztelerazko kateak itxi behar-ko litzukeela adierazi zuenean.

Xelebrea litzateke adar-jotze kutsurik hartuko ez bagenio. Berak euskarazkoa bakarrik utziko lukeela dio, baina zertan ari dira bere kideak? Niri granoak ateratzen dizkidan “egun on, *buenos días*” politika daramate telebista publikoan. Estetikoki zein etikoki politika zatarra da eta euskararen normalizaziorako oso kaltegarria. “Ez lanik hartu euskara ikasten, dena itzuliko dizugu” esaten zaio euskaraz ez dakienari. Eigurenek botatakoak bota eta gutxira *Santrela* desagertzera doala iragarri dute, ETB-ko programa merkeenetakoa garestiegia dela argudia-

tuz. Nola ulertzen da hori? Eigurenek euskarazko telebista indartu behar dela dioen bitartean altzariak banan-banan desmuntatu eta atzeko atetik ateratzen ari dira. Nik badakit literaturari buruzko saio batek ez duela ikusle kopuru izugarriarik biltzen, baina ez al da telebista publikoaren betebeharra gure literaturari eta gure idazleei erakusleio bat eskaintzea? Baiezkoan nago. Fikziozko saioei buruz beste horrenbeste esan daiteke. Orain, esaterako, telebistako euskarazko fikzioa hutsaren hurrena da. *Goenkale* da euskarazko fikziozko tele-sail bakarra munduan.

Krisi ekonomikoa ere ez da hutsaren hurrena. Zuen ofizioak, ordea, berezkoa du prekarietatea. Nola daramazu hori? Zer harreman duzu diruarekin?

Gure ofizioak prekarietatea berezkoa izateak ez du esan nahi gustatzen zaigunik. Beharba-

Aurkezpena:

BERTZE PREDIKU BATZUK
 Egilea: Gratien Adema “Zaldubi”
 Paratzailea: Henri Duhau

GAZTEAK, AISIALDIA ETA EUSKARA
IPAR EUSKAL HERRIAN
 Erramun Baxok eta Jean-Baptiste Coyos

XIBEROKO ANTZERTIA
EDO PASTORALA
 Junes Casenave-Harigile

ONOMASTIQUE DU NORD DU
PAYS BASQUE (XI-XV SIÈCLES)
 Egilea: Eugène Goyheneche
 Paratzailea: Xarles Videgairin

Euskaltzaindia Sarako XXIX. Idazleen Biltzarrean
apirilaren 9an, astelehenean

iker - 27

languazaila

Euskara erakunde publikoa

Office public de la langue basque

OFF THE RECORD

Kalabazak

Elkarrizketa proposamen bat luzatu eta ezezkua jasotzean kaze-tari asko haserretu egiten dira. Ez dute ulertzen. "Harroputz halakoa!", "promoziorako behar nauenean ez diot hots egingo!" edo "ez gara aski garrantzitsuak berarentzat..." bezalako ironia amorratuak pasatzen zaizkie burutik. Orain bi urte Ramoni deitu nionean, neska ederrenak mutil zatarrenari nola, kalabaza eman zidan. Bolada txarrean harrapatzen nuela, medioekin eta elkar-rrizketekin aspertuta zegoela, ez zeukala ezer esateko. Orain hilabete bi, berriro ere zortea tentatzea erabaki nuenean, ez zidan baiezkorik eman, hasiko ginela eta ikusiko genuela nora iristen ginen. Honaino heldu gara. Elkarrizketatua ezagutzeko hartzen duguna baino denbora gehiago hartu behar genukeela ikasi dut bidean, eta batez ere, isilik egoten dakienaren hitzak balio erantsi bat duela. Lehenbiziko ezezkoarekin betiko zapuz-ten denak ez daki zenbat kalabaza ematen dizkion bere buruari.

da ez gara hain erraz larritzen baina aktore okupatuena ere urtero probatzen du langa-bezia bolada bat baino gehiago. Lan bat bukatu, kobratu beharrekoa kobratu, eta aurretik ezer ez datorren bertigo sentsazio hori. Gure ofizioan ere jende dezente dago lanik gabe. Nik ez daukat kexatzerik, ez zait lanik falta. Horretan zorte onekotzat dut nire burua. Pasa ditut txakalaldiak baina lan batekin ez bada bestearekin beti egin dut aurrera. Diruari gehiegi erreparatu gabe, lanik interesgarrienak hautatzen saiatu naiz, eta gaur egun, ondo bizi naiz. Nahikoa daukat nahi dudana bezala bizitzeko eta gutxiagorekin ere badakit bizitzen.

Arte eszenikoen munduak ere aspaldi ikasi zuen gutxiarekin bizitzen, baina noiz hasiko gara herri honen kexak, zauriak, pozak eta istorioak antzerkian edo zineman kontatzen?

Hasi gara. Lehen aipatutako zinemaren azken uztan, *Bertsolari*, *Urte berri on*, *amona!* edo *Gartxot* gutaz ari dira. Hala ere, egia da gure azken urteetako historiari buruz asko dagoela egiteko. Beste batzuk hasita daude errelatoa idazten eta guk ere gurea fikzioaren bidez prestatzen eta agertzen hasi behar genuke. Zinema industria handia da ordea, eta dirua jartzen duenak erabakitzen du zer kontatzen den eta zer ez. Guk egin nahi ditugun filmak egiteko Madrildik edo Gasteiztik laguntzarik ez badator beste era batera egin beharko ditugu. Gurean gauza handiak egin dira zerutik letorkeen laguntzaren zain egon gabe. Orain, adibidez, presoen gaiari heldzen dion bost dokumentalez osatutako filma egitekoak dira bost euskal zinemagile. Ezin gara lo egon. Film estandarrek egiteko aski sosik ez bada-

go, beste bide, formatu eta euskarri batzuk atzeman beharko ditugu guk nahi ditugun istorioak kontatu eta nahi ditugun proiektuak aurrera ateratzeko.

Donostia 2016ko hiriburu kulturalaren izendapenak zer atera behar luke aurrera?

Egitasmoak bidea egin du nigan. Hasieran hotz hartu ninduen. Sei-zazpi adituk idatzitako aurkezpen txosten lodikotean "kultura", "bizikidetzatza", "pluralismoa" edo "parte-hartzailea" bezalako hitz potoloak azaltzen ziren, eta ideia eder asko, denak sinatzeko modukoak. Hitzak, hitzak baizik ez dira ordea, eta orduko agintariek hori guztia errealitate bihurtzeko zuten gaitasunaz zalantza handiak nituen. Denok ez ditugu hitz horiek berdinduz ulertzen. Aldea dago batzuek eta besteek nahi eta irudikatzen dugun Donostiaren artean. Jaurilaritzako Turismo sailak eta La Oreja de Van Gogh taldeak atera duten bideoa ikusi besterik ez dago horretaz jabetzeko. Ikuspegi horrekin ez dut imajinatu ere egin nahi zer izan litekeen Donostia 2016koa bezalako egitasmo bat. Baina hauteskundeek udal-agintarien aldaketa ekarri zuten, bestelako estilo bat gailentzen ari da, eta orain inplikatuago sentitzen naiz. Donostia 2016koa ez da alferrik galtzeko moduko aukera. Ez gara ondo hasi Jon Maiaren izendapenaren inguruko eztabaida maltzuraren baina seguru nago oztopoak oztopo bide polita urratuko dugula. Garbi daukat aukera paregabea dela, baina ez badugu alferrik galdu nahi, gurea geuretik erakutsi beharko dugula. Asmatu beharra dago, jende asko dago guri begira. ■

